

festivalová recenzia – **program pre mladé publikum**

STANO A ZLÁ NOHA

Divadlo LUDUS

autorka recenzie: Alexandra Rychtarčíková

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia:

20. 6. 2023 v Martine

Keď divadlo dodáva silu premeniť vlastné limity na superschopnosti

V súčasnosti rezonuje v spoločnosti stále väčšia potreba podporiť jednotlivcov, ktorí sa vyrovnávajú s osobnými psychickými či fyzickými traumami. Je nevyhnutné, aby sa táto potreba reflektovala aj v divadle, a to obzvlášť pre mladé publikum. Tínedžeri sú totižto zasiahnutí najrôznejšími stigmami a pocitmi vylúčenia často oveľa viac než dospelí.

Inscenácia *Stano a Zlá noha* vychádza z komiksu poľského autora Tomasza „Spella“ Grzędzielu. V réžii Júlie Rázusovej rozkrýva príbeh chlapca Stana (Matej Babej) s hendikepom. Stanov problém – chorá noha – je zhmotnený v samostatnej postave Zlej nohy (Peter Brajerčík), ktorá je Stanovou neoddeliteľnou súčasťou. Hoci pre ňu Stano trpí, v príbehu sa preňho stáva alteregom či „partákom“ – jednak ho podpichuje a robí si z neho srandu, ale aj mu pomáha a radí, v niektorých momentoch akoby nahrádzal absentujúceho otca alebo prácou a úradmi zaťaženu matku (Mária Ševčíková). Stano zase zhadzuje na Zlú nohu všetky svoje neúspechy. Takto uchopené situácie pridávajú inscenácii ľahkosť. Zároveň treba oceniť, že tvorcovia sa rozhodli nepristúpiť k prvoplánovému zobrazeniu Zlej nohy ako slabej či chorej.

Dominantou scény, ktorej autorkou je Markéta Plachá, je naklonená plocha oranžovej farby, na ktorej je umiestnených mnoho párov bielych tenisiek. Tie vytvárajú pomyselnú štvorcovú sieť. Postavy pomedzi ne celý čas kľučkujú, udržiujú balans, čo zvyrazňuje aj naliehavosť tejto témy. Zvolený inscenačný kľúč je minimalistický, herci pracujú najmä s topánkami a papiermi. Kým topánky sú zástupné objekty pre hravé zobrazenie Stanových „dobrodružstiev“, papiere sa týkajú najmä sveta jeho mamy, ktorá „bojuje so systémom“. Pohyb postáv po scéne môže asociovať aj počítačovú hru, čo podporuje aj zvolená „klikajúca“ digitálna hudba Martina Husovského. Vo formálnej stránke nájdeme aj inšpirácie komiksovým princípom. Scéna sa člení na pomyselné políčka, ktorými Stano a jeho mama v príbehu postupujú ako postavy superhrdinov. Komiksovosť kopíruje aj jednoduchý svetelný dizajn a videomapping Mateja Černušáka, ktorý vizuálne spestruje Stanove rozprávko

dofarbené predstavy o svete. Stanova mama sa pri jemne, ale trefne naznačenej neprajnej byrokracii stáva superhrdinkou v pozícii matky samoživiteľky fyzicky znevýhodneného dieťaťa. Matka spĺňa obe rodičovské roly – má pánske kostýmové nohavice a sako a tiež kvetinové šaty.

Akokoľvek ide o stále nevyriešiteľný spoločenský fenomén – neúspešné zháňanie finančnej podpory či vyradovanie znevýhodnených na okraj spoločnosti – inscenácia problému pomenúva s nadhľadom, je ich komentárom na jednom konkrétnom príklade. Aj keď neponúka riešenie, je plná optimizmu a nádeje, že skôr či neskôr sa všetky problémy vyriešia. Ako dramaturgicky aj pocitovo trochu zbytočný sa javí posledný výstup, keď sa postavy mamy a Stana postaví mimo šikminy – Stano vystúpil z vyfabulovaného útočiska do skutočného sveta a po amputovaní Zlej nohy sa stal „obyčajným“ chlapcom. Obyčajnosť a „normálnosť“ sa v inscenácii tiež tematizuje, a to hlavne v scéne, keď Peter Brajerčík vstúpi do priestoru hľadiska a pomenúva možné odlišnosti jednotlivých divákov, ktoré by vo výsledku mohli byť – ale nie sú! – tiež „hendikepom“.

Tvorcovia sprístupňujú prežívanie malého chlapca, ktorý si uvedomuje svoj hendikep aj inakosť, ale aj tak – našťastie – rieši „bežné veci“, ktoré náležia jeho veku, napríklad aj sexualitu. Psychoterapeutická a inkluzívna ambícia predlohy aj inscenácie je citeľná a citlivo sprostredkovaná. Najmä vďaka humoru, ktorý problém nezmenšuje, ale zovšedňuje pre jeho ľahšie strávenie kýmkoľvek, kto sa ocitol alebo mohol ocitnúť v rovnakej situácii. Inscenácia má jasné a povzbudivé posolstvo (nielen) pre detské publikum – o vnútornej sile prekonať prekážky, ako aj vlastné nedostatky. Čo sa týka konkrétneho uvedenia na festivale Dotyky a spojenia, bolo jasné, že mladé publikum Stanovi rozumie a vie sa s ním aj stotožniť.